

* A horvátokkal való pénzügyi kiegyezés megújítása első fázisát közé fog tartozni az egybeülendő képviselőháznak. E tekintetben figyelmet érdemel a horvát bán egy nyilatkozata. Buccariból ugyanis egy küldöttség járt nála, hogy az ottani hájós iskola számára országos segélyt kérjen. A bán anélkül, hogy erre különös alkalom adódott volna, azon várakozásának adott kifejezést, hogy az új kiegyezés Horvátország pénzügyi viszonyait valószínűleg nem fogja kedvezőtelenebbé tenni.

A szakoktatás és háziipar Háromszék-megyében.

(Vége.)

A megyének gyakorló helyiség kibérlése igen nagy összegbe kerül: vagy mérsékeltesék a bérlet a tulajdonosok megalapításával, mire azok értesülésem szerint hajlandók, vagy bérletsek egy kedvezőbb fekvő helység.

Készítsen a gondnokság a növendékekre kötelező alapszabályokat, és ezekben kötelezze azokat, a kik vagy haza-, vagy tanítóképezdebe mennek, a 4-ik osztálynak végzésére, visszatartván a három év végeztével minaddig azoknak bizonyítványait.

És végül, székely gazdáinknak közgazdasági szempontból, egyszersmind háziiparosokká is kelletlenül lenniök, hogy különösen a hosszú telet hasznosíthassák, hozassák a sepsi szentgyörgyi szakosztály egybekötöttségbe a szövetségi iskolával, oly formán, hogy a növendékek a hét egy, vagy két felnapján ezen iparágban is oktatást nyerhessenek. És ezzel átérve, a mezőgazdasággal oly szorosan egybefüggő háziiparra, örömmel constatálhatom, hogy a megyénkben megindult mozgalom folytán remélteni lehet, miszerint ezen iparágak, melyeket a nép eddig szórványosan és minden szakértelem nélkül kezelt, mindinkább és érdemtelmes módon fognak felkaroltatni.

Befolyással volt erre a háziipar-egyesület által 1877. március havában rendezett lentermelési vándortanítás, a községek 14 gyűlhelyen megjelenésén, meglehetősen érdeklődést tanúsítottak a lentermelés iránt, mit bizonyít azon körülmény, hogy a vándortanítás alkalmával 400 liter rigai lenmag lett megrendelve, melyből azonban a kedvezőtlen időjárás folytán csak 1060 liter vettethetett el.

Az elvetett mag után termelt lenből a háziipar-egyesület részére beváltatott 82 1/2 métermázsra, átlag 5 frt és 50 krral.

Felső püspökai igazgató tks. Tarcali Endre ur, mint vándortanító által a gyakorlatiasan tartott előadások alatt ki lett tüntetve főképen a lentermelésnek nemzetgazdasági fontossága, ugyinszen azon körülmény is, hogy annak hozama nagyobb, akármely általunk eddig mivelte gazdasági terménynél és más nevezetesen s a lentermelést érdeklő mozzanatok is. És ez szerint remélhető, hogy a len- és kendertermelés ma holnap a kívánt mennyiségben fog előállíthatni s így meglesz az alap a Háromszékmege közgyűlése által már határozottan is kimondott fondó felállítására. Addig is tehát, míg a fondó felállíthatatik, szükségesnek tartatott az egyesület által kezdetképen egy szövetségi iskolának berendezése; mi eszközöltetvén, ezen iparág fejlesztése és felvirágoztatására már

is igen biztató eredményeket képes felmutatni, melyeket a következőkben részletesen is megemlíteni szükségesnek tartok:

1.) A szövetségi iskolának kezdetben 26 tanítványa volt, a kik közül 6 kimaradt, kettő pedig, kik csak a gyapjukendők készítésének megtanulása végett léptek be az iskolába, azt megtanulván, visszatértek községeikbe.

2.) A szövetsékek száma kezdetben 3 volt, ezek azonban — a tanulók száma későbbben növekedvén — nem lévén elegendők, még kettő lett helyben S.-Szentgyörgyön a külföldről hozottak szerint utánkészítve, s legujabban még egy mustraszövetség lett megrendelve; ezzel lesz tehát összesen 6 drb. Ezek közül az 1-ső 600-as Jaquard szövőgép, asztal-, ágyterítők és függönyök szövésére, melyek akép annak berendezve, hogy azok által a pozdorjás kendercsepű fonal is — mi azelőtt csak zsákok készítésére használtatott fel — jó ki nézésű szövetek előállítására feldolgozható; a más kettő 400-as kisebb Jaquard szövetség, melyeken futó és ágy elé való szőnyegeket, elhasznált rongyokból is lettek előállítva, ez utóbbiak igen meglepő módón.

Van továbbá két darab (egyik regulátorral is el van látva) nyűstös szövőszék, melyek közül az elsőn félgapjú és félgapjót, majd tiszta gyapjút, most pedig „Jute“ s azután tehénzőr s gyapjótól futószőnyeg lesz szőve; a másodikon kizárólag vászon fog szövetni.

3.) Ezenkívül van még az intézetnek egy kártyavágó s lyukasztó gépe, melyen a Jaquard-féle szövőszékek számára a rajzok után, mustrák készíttetnek.

A műhely, gépei, 6 szövetség, butorzata, a művezető ágyéműje és a feldolgozott s részben még feldolgozandó anyag Cheznitzből (S.-Szentgyörgyig vitelbért és vámot beleszámítva 2500 frtba kerül a háziipar-egyesületnek.

4.) A fentebb felemlített feldolgozott anyagból elő lett állítva:

- 46 drb asztalterítő.
- 2 „ ágyterítő.
- 24 „ ágy elé való szőnyeg.
- 30 méter futószőnyeg.
- 15 drb rokolya, félgapjót és félgapjúból.
- 8 méter tiszta gyapjuszövet (láma) és 18 méter gyapjótvaszon.

5.) A műhelynek a fennebbiekből lett elárúsítás folytán bevételé 550 frt.

6.) A szövetségi tanműhely helyisége elannyira kicsiny, hogy ottan a szövetség csak szükségéből lettek felállítva, az épület 6 kis szobából áll, melyek csak akkor felelnek meg a célnak, hogy ha azok két nagyobb szobává volnának átalakíthatók; mi ha nem volna eszközölhető, minthogy az bérház, S.-Szentgyörgy áldozatkész városától remélheti az intézet, hogy a jövőben ezen hiányt pótolni fogja.

7.) Nem rendelkezik az intézet oly szövetség felett, a melyen lenből asztal- és kézikendő volnának szöhetők, mi pedig egy nagy hiányt képez, minthogy a székelyföldön épen az asztalneműekben lévén nagy a szükséglet; a családok nagyobb része a jelenben saját s kézzel font fonalát, drága áron, minden erdélyi rőfért 1 frtól egész 1 frt 20-ig fizetvén, Brassó, Segesvár és Medgyesen szöttek meg.

8.) A mi pedig a gyapju- (hárász) kendők készítését illeti, erről érdemtelmes tudomásról végett jelenthetem, hogy az már Háromszékben is, különösen S.-Szentgyörgy vidékén elannyira elterjedt, hogy azt legalább 70-en már megtanulták, szép példával járván elől a tanítónok és még a tanító urak is, kik erre a s.-szentgyörgyi leányiskola növendékeit is megtanítván, ezek részéről a nyilvános vizsgákon, a női munkák között, több darab lett a közönségnek bemutatva. Mindezekből láthatja a tek. közigazgatási bizottság, miszerint Háromszékmege a háziipar terén már is igen szép előmenetelt képes felmutatni, mi a közelebbi időben még fokozódni fog, különösen, hogy ha ezen életrevaló intézet a magas kormány részéről kellőleg, pénzbeli adományok által támogattni fog; mert más különben az a kísérlet megtevésén túl alig fog mehetni; és pedig nagy kár volna; különösen nagy kár volna az ezen megyére, mely csekély földterületénél fogva is, minek megmivélésére felesleges erővel rendelkezik, egyenesen az iparos térre van utalva.

A többször említett egyesület Kézdi-Vásárhelyen is saját iskolai alapjából egy művésztanműhelyt tart fenn és abban 5 növendéket havonként 12 frt o. é. ellátási költséggel és 2 évi 40 frtos ösztöndíjjal lát el.

Ezen felső népiskolában mint szakoktatás, kósárfonás és kefekötés is taníttatik; a részletekre nézve nem tehetek semminemű megjegyzést, miután nem lehettem oly szerencsés, hogy az igazgató ur részéről a szükséges adatok kiszolgáltatását eszközölhettem volna, a kihez ezek iránt fordulni kötelességemnek tartottam.

És ezzel jelentésemet befejezvé, hogy mennyire sikerült nekem a háromszékmegei szakoktatás és ipari tevékenység hű képtet vázolómon — e tárgyban ítéletet hozni, a tekintetes közigazgatási bizottság van hivatva, a melynek én magamot alárendelni tartozom.

Sepsi-Szentivány, 1878. júliushó 8.

Seethal Ferenc.

A keleti kérdés.

A kongressusról Berlinből 12-én távirják: A békeszerződés aláírására kitűzött ülés 13-án d. u. 2 órákor fog megtartatni. A kongressus tagjai abban állapodtak meg, hogy a zárbeszédet Andrássy Gyula gr. mondja el. Délután 6 órákor diszebbel lesz a királyi palotában.

Egy másik távirat a következőket jelenti: A tegnapi ülésben elhatározottat, hogy Szerbia és Románia a hátrálékos tributum fizetése alól fölmentetik. Corti indítványára egyhangulag elhatározottat, hogy a porta előtt kifejeztessék a kongresszus kívánsága egy nemzetközi pénzügyi bizottság alakítása iránt, melynek feladata lesz meghallgatni a porta hitelezőinek követeléseit és rendezni Törökország pénzügyeit. Az indítvány azt is látszik célozni, hogy a bizottság, így mint Egyiptomban, a szultán személyes kiadásaira is nyerjen bizonyos befolyást; a bizottság székhelye Konstantinápoly lesz.

A záradék, melyben a hatalmak közvetítésüket ígéri az onnan esetre, ha a porta nem tudna meg egyezni Görögországgal, hír szerint felvetetik a békeszerződésbe is. A békeszerződés, mely két eredeti példányban, pergamenre írva állítatik ki, újabb hírek szerint, 50 cikkelyt tartalmaz, míg a sanstefánói szerződés tudvalevőleg csak 29 pontból állott.

Oroszország, mint a „Daily Telegr.“-nak távirják, a legutolsó pillanatban azon követeléssel állott elő, hogy Bajazid is engedelmessék át Oroszországnak; az angol meghatalmazottak azonban kereken visszautasították e követelést.

Vilmos császár egy 12-iki távirat szerint nem fogja többé fogadni a kongresszusi meghatalmazottakat, mert az utóbbi napok nedves, hűvös idő, járása oly kedvezőtlenül hatott az agg betegre, hogy orvosai megtiltottak minden izgalmat és fárasztó ünnepélyességeket.

Bosznia megszállása ügyében az „Ellenőr“-nek Zágrábból jelentik:

A megszálló hadsereg orvoskarának főnökévé Dr. Mashek Józsefet nevezték ki, eddigi tábori főorvos és egészségügyi főnököt Triesztben. A Grácban tartózkodó Nalinárgis nyugalmazott ezredes bródi várparancsnokká nevezték ki. Mind a kettőn már Zágrábban vannak.

A megszálló csapatok Brod és Kosztainica mellett vonulnak be Boszniába. Novitól Banjalukáig a vasutat azonnal forgalomba helyezik. Az alépitmény már kész is, csak a talpfákat és a síneket kell rárakni. Novitól Kosztajaig és innét Eszékig szintén rövid idő alatt fogják kiépíteni a vasutat.

A megszálló hadsereg főparancsnokával együtt a postai, távirai és közigazgatási személyzetet is összesen körül-belül 250 embert várják Zágrábba.

Bécsből továbbá jelentik, hogy igen sok polgári hivatalnok is rendelkezésre adatik a főparancsnoknak. Ezeknek feladatuk az lesz, hogy a megszállott tartományban a közigazgatást szervezzék s kulturális, ipari és kereskedelmi tekintetben is azonnal hozzá fogjanak a szükséges reformokhoz.

Ami a porta magartását illeti, egy konstantinápolyi távirat arról értesít, hogy a portával megindított tárgyalások kedvezően folynak, a szultán el van tökéve, hogy a kongresszus határozatait végrehajtja s azt hiszik, hogy a török csapatoknak a megerősített helyekből való kivonulása sem fog többé nehézségekbe ütközni. A boszniai kormányzó utasítást kapott, világsosita fel a népet, hogy az osztrák-magyar csapatok nem mint Törökország ellenségei vonulnak be Boszniába.

A Bessarabiai kérdésben, mint Bukarestből távirják, Károly fejedelem elszánta magát az engedékenységre, s alárendelvén magát a kongresszus határozatának, elfogadja a Dobrudzsát. Hogy e határozatát keresztül vihesse, konservatív miniszteriumot fog alakítani, minthogy a konservativek nem foglaltak állást a berlini határozatok ellen s azon elvet hirdetik, hogy az európai kongresszus ugy, amint elvette volt Oroszországtól Bessarabiát most vissza is adhatja neki.

Az orosz hadsereg egészségi állapotáról a „Golos“ júli 7-iki kelettel következőket jelenti:

Megbízható adatok szerint az orosz hadseregnek jelenleg 40,425 betege van. Ebből esik a dél-balkáni seregbe 24,782, az északi seregekre 10,879 és a tartalék seregekre 5764 ember. A különféle pontokon elhelyezett csapatokról beérkezett értesítések a halálzási eseteknek jelentékeny apadását jelentik. A lefolyt héten jun. 30-ától júli 7-ig mintegy 4500 beteg szállított haza Oroszországba.

A székely művelődési egylet köréből*)

A székely művelődési és közgazdasági egylet központi választmánya a legközelebbi napokban Hájós János elnöke alatt ülést tartott. Több keblü ügyek mellett a hóly évi közgyűlés megtartása feletti határozat-hozatal képezte az egyik kiválóbb tárgyat s e részben azon előzmény után, hogy a múlt évi nagygyűlésen a folyó évi közgyűlés helyéül szives meghívás folytán Maros-Vásárhely szabad királyi város jelöltetett ki, továbbá tekintettel arra, hogy az idei nagygyűlésnek

ben a d betűnek g-val felcserélés. Példája ez a szó (görget) a név szeszélyének.

Közönségesen tudni szokott dolog, hogy ősi idők alkalmával a hárszéken, udvarhelyi atyafiak a csikiaknak elárúsítás végett különböző zletes gyümölcsöket, nevezetesen finom körtvéket visznek. Ez utóbbi, lett legyen az a legfinomabb, a csiki atyafi „vackornak“ hívja, pedig a tényleg csak nála termő vackortól megkülönböztethető. Az is megtörtént, hogy a borvizes székely egyik nagyobb városban körtét (persze finomat) akarván enni, azt a kofától „vackor“ néven kérte; ez utóbbi nem értvén meg, nem adhatott, s lett közöttük egy nagy-szerű perlekedés a vackor miatt.

Csiki atyánkfiai a „tilót“ is „vagtatonak“ hívják, a „gödrot“ meg „göndörnek“. (Ahajt — ehejt a göndörben; e helyett: amott, emitt, valóságos példája a nép ünnepélyes beszédének; már pedig közönséges dolog, hogy a nép, ünnepélyesen akarván beszélni, hosszadalmas lesz, mint maga ez a szó: hosszadalmas.)

De hó! „Csiki apróságaimat“ nem akarom ezen alkalommal tovább fűzni, annál is inkább, mert meg vagyok győződve arról, hogy a felhozott néhány példával állítástomat, miszerint a csikiak „góbék“: igazolhatom. És ez szerintem nagyon könnyű dolog. Miért? A csiki ember is, ép ugy, mint más vidéki, közkedekdik, kereskedik stb. s az említett elnevezéseket uton-utfélen használja, mi hallván a magyarnyelvet nem rontó, hanem lehetőleg tisztán beszélő más vidéki nép, rányomta csiki atyánkfiaira a „góbé“ nevet s azt tovább is terjesztvén, így terjedt el ország-szerte az, hogy a csikiak csakugyan góbék, mi szerény ítéletem szerint a felhozott példákban itélve, egészen találó elnevezés, mert csak góbé-ésszel lehet a medvét „toportyán feregnek“, hámat „lőba dugónak“, nyergét „nyugalom tőkének“, kecskékbékát „fülemilő“-nek, őrárt „kecccegő fenyének“, táncot „zöckentő“-nek, stb. stb. nevezni, s mi több: ezen elnevezéseket uton-utfélen használni.

..... ó d.

*) Tárgyalmaz miatt késétt.

Szerk.